

**ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ
ПРО УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
EUROPEAN CONVENTION
ON THE ADOPTION OF CHILDREN
CONVENTION EUROPEENNE
EN MATIERE D'ADOPTION
DES ENFANTS**

Страсбург, 24.IV. 1967

**Європейська Конвенція
про усиновлення дітей**

Преамбула

Держави-члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію; беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами для сприяння їхньому соціальному прогресу, беручи до уваги, що в цих країнах існують розбіжні погляди на принципи, які мають регулювати питання усиновлення, так само як і відмінності в процедурі та правові наслідки усиновлення, незалежно від того, що інститут усиновлення дітей існує в законодавстві кожної держави-члена Ради Європи, беручи до уваги, що прийняття загальних принципів і практики в питаннях усиновлення дітей допоможе зменшити труднощі, що виникають внаслідок цих відмінностей, і водночас сприятиме добробуту дітей, яких усиновлюють, дійшли згоди про таке:

Розділ I

Зобов'язання та межі застосування

Стаття 1

Кожна Договірна Сторона зобов'язується забезпечити відповідність свого законодавства до положень розділу II цієї Конвенції та повідомити Генерального секретаря Ради Європи про заходи, яких було вжито для цього.

Стаття 2

Кожна Договірна Сторона зобов'язується взяти до уваги викладені у Розділі III цієї Конвенції положення, і, якщо вона застосовує її, або, застосувавши, перестане застосовувати якесь із цих положень, вона повідомляє про це Генерального секретаря Ради Європи.

Стаття 3

Ця Конвенція застосовується лише у випадках, коли йдеться про законне усиновлення дитини, яка на момент подання усиновителем заяви про усиновлення ще не досягла віку 18 років, яка не є і не перебувала в шлюбі і не вважається відповідно до закону повнолітньою.

Розділ II

Основні положення

Стаття 4

Усиновлення вважається дійсним тільки за умови, якщо воно вчинено судовим або адміністративним органом (далі "компетентний орган").

Стаття 5

1. Відповідно до пунктів 2 – 4 цієї статті рішення про усиновлення не може бути прийняте, якщо не одержано, як мінімум, згоди таких осіб, які потім не відмовились від своєї згоди:

(а) згода матері та, якщо дитина народжена у законному шлюбі, згоду батька; за умови відсутності матері та батька, які дають згоду, згода особи або установи, які можуть бути уповноважені здійснювати батьківські права;

(b) згода другого з подружжя усиновителя.

2. Компетентному органу не дозволяється:

(а) не брати до уваги згоду осіб, які перераховані у пункті 1 цієї Статті, або

(b) ігнорувати відмову дати згоду якоюсь із осіб чи установ, про які йшла мова у наведеному вище пункті 1,

крім виняткових випадків, що визначаються законодавством.

3. Якщо батько або мати є позбавлені своїх батьківських прав щодо дитини, або, принаймні, права давати згоду на усиновлення, закон може передбачати, що одержання їхньої згоди не є обов'язковим.

4. Згода матері на усиновлення її дитини може бути прийнята тільки після народження дитини і після закінчення встановленого законом терміну, який не може бути меншим ніж шість тижнів; у разі, якщо цей термін не є визначеним, то згода приймається тоді, коли, на думку компетентного органу, мати повністю одужала після пологів.

5. У цій статті “батько” і “мати” означають осіб, які є батьками дитини на законних підставах.

Стаття 6

1. Законодавство дозволяє усиновлювати дитину або двом особам, які перебувають у шлюбі, за умови, що вони обоє здійснюють усиновлення одночасно чи послідовно, або одній особі.

2. Законодавство не дозволяє повторно усиновлювати дитину, за винятком одного або кількох випадків, які перелічені нижче:

(а) якщо дитину усиновлює другий з подружжя усиновителя;

(b) якщо попередній усиновитель помер;

(c) якщо попереднє усиновлення скасоване;

(d) якщо попереднє усиновлення припинене.

Стаття 7

1. Дитина може бути усиновлена лише за умови, якщо усиновитель досягнув встановленого для цього мінімального віку; цей вік не може бути меншим за 21 рік і більшим за 35 років.

2. Проте законодавство може передбачити можливість відступу від положення про мінімальний вік:

(а) якщо усиновитель є батьком чи матір'ю дитини, або

(b) за умови надзвичайних обставин.

Стаття 8

1. Компетентний орган приймає рішення про усиновлення лише тоді, коли впевнюється, що воно здійснюється в інтересах дитини.

2. Кожного разу компетентний орган звертає особливу увагу на те, щоб це усиновлення забезпечило дитині стабільні та гармонійні домашні умови.

3. Загальним правилом є те, що дотримання викладених вище умов не є достатнім для компетентного органу, якщо різниця у віці між усиновителем і дитиною є меншою, ніж звичайна різниця у віці між батьками та їхніми дітьми.

Стаття 9

1. Компетентний орган приймає рішення про усиовлення лише після належного встановлення обставин щодо усиовителя, дитини та його родини.

2. В ході такого встановлення обставин – з огляду на специфіку кожного конкретного випадку – необхідно також з'ясувати:

(а) особу, стан здоров'я та матеріальне становище усиовителя, його сімейне життя та умови помешкання, ставлення до виховання дитини;

(б) мотиви, на підставі яких усиовитель бажає усиовити дитину;

(с) мотиви, з яких другий з подружжя не хоче приєднатися до заяви про усиовлення, якщо тільки один із членів подружжя подає таку заяву;

(д) взаємна сумісність дитини і усиовителя, а також те, як довго він уже опікується (піклується) цією дитиною;

(е) особу і стан здоров'я дитини, за винятком встановлених законом обмежень щодо відомостей про минуле дитини;

(ф) ставлення дитини до запропонованого усиовлення;

(г) релігійні погляди усиовителя і дитини, якщо вони існують.

3. Таке встановлення обставин має бути доручене особі чи установі, які визначені законодавством або призначені судовим чи адміністративним органом. Воно повинно здійснюватись, наскільки це видається можливим, соціальними працівниками, які є спеціалістами в цій сфері завдяки своїй професійній підготовці та власному досвіду.

4. Положення цієї статті ніяк не впливають на повноваження та обов'язок компетентного органу отримувати будь-яку інформацію або докази, які мають або не мають відношення до мети такого встановлення обставин, і які він розглядає як такі, що можуть бути використані.

Стаття 10

1. Усиовлення надає усиовителю права і накладає на нього обов'язки у відношенні до дитини, яку усиовлюють, у такому ж обсязі, який мають батько чи мати у відношенні до дитини, народженої у дійсному шлюбі.

Усиовлення надає права особі, яку усиовлюють, і накладає на неї обов'язки у відношенні до усиовителя у такому ж обсязі, який має народжена у дійсному шлюбі дитина у відношенні до своїх батька та матері.

2. Від часу встановлення прав та обов'язків, які визначені у пункті 1 цієї статті, втрачають силу подібні права та обов'язки, що існували до цього між усиовлюваним, та його батьком, матір'ю, чи іншою особою або установою. Проте, законодавство може дозволити, щоб другий з подружжя усиовителя зберіг свої права і обов'язки у відношенні до усиовлюваного, якщо ця особа є його (її) законною, позашлюбною або прийомною дитиною.

Крім того, законодавство може зберігати за батьками обов'язки надавати матеріальну допомогу дитині, утримувати її, влаштувати в житті та забезпечити приданим, якщо усиовитель не виконує якийсь із цих обов'язків.

3. Усиовлюваному, як правило, може бути присвоєне прізвище усиовителя на зміну або на додаток до його власного прізвища.

4. Якщо хтось із батьків дитини, народженої у дійсному шлюбі, має право користування майном своєї дитини, право усиовителя на користування майном усиовленої особи може бути обмежене законодавством, всупереч пункту 1 цієї статті.

5. Коли йдеться про спадкоємство, у випадках, якщо законодавство надає народженій у дійсному шлюбі дитині право одержувати спадщину від батька чи матері, усиновлена дитина при вирішенні таких питань прирівнюється до дітей усиновителя.

Стаття 11

1. Якщо усиновлюваний – при усиновленні однією особою – не має громадянства, яке має усиновитель, або – при усиновленні подружжям – не має громадянства, яке мають усиновителі, Договірна Сторона, громадянами якої є усиновитель чи усиновителі, сприятиме наданню дитині громадянства цієї держави.

2. Втрата громадянства, яка може виникнути як наслідок усиновлення, узгоджується з належністю до іншого громадянства чи його набуттям.

Стаття 12

1. Кількість дітей, яку може усиновити один усиновитель, законодавством не обмежується.

2. Законодавством не може бути заборонено особі усиновлювати дитину на тій підставі, що вона має чи може мати дитину, народжену в законному шлюбі.

3. Якщо усиновлення покращує правовий статус дитини, законодавством не може бути заборонено особі усиновлювати власну позашлюбну дитину.

Стаття 13

1. До досягнення усиновленим повноліття усиновлення може бути визнане недійсним лише за рішенням судового чи адміністративного органу, на підставі серйозних обставин і лише за умови, що визнання усиновлення недійсним на підставі цих обставин дозволено законодавством.

2. Попередній пункт не стосується випадків:

(а) усиновлення, яке є скасоване;

(б) усиновлення, яке припиняється внаслідок того, що усиновлений отримує статус дитини усиновителя, яку народжено в дійсному шлюбі.

Стаття 14

Коли встановлення обставин, яке здійснюється у відповідності до статей 8 і 9 цієї Конвенції, стосується особи, яка проживає чи проживала на території іншої Договірної Сторони, то ця Договірна Сторона повинна у відповідь на запит без затримки забезпечити надання інформації. Влади для цього можуть здійснювати між собою безпосередній обмін інформацією.

Стаття 15

Для заборони будь-якого незаконного отримання прибутку внаслідок передачі дитини на усиновлення будуть вжиті заходи.

Стаття 16

Кожна Договірна Сторона зберігає за собою право приймати положення, які є найбільш сприятливими для усиновлюваного.

Розділ III

Додаткові положення

Стаття 17

Рішення про усиновлення може бути прийняте, лише якщо дитина перебувала під опікою (піклуванням) усиновителів достатньо тривалий період, щоб компетентний орган міг об'єктивно оцінити їхні майбутні відносини, якщо рішення про усиновлення буде прийняте.

Стаття 18

Державні органи виконавчої влади забезпечують розвиток і належну діяльність державних або приватних закладів, куди можуть звернутись за допомогою чи порадою ті, хто бажає усиновити дитину або віддати дитину на усиновлення.

Стаття 19

Соціальні і правові аспекти усиновлення мають бути включені до програм професійної підготовки соціальних працівників.

Стаття 20

1. Мають бути запроваджені положення для того, щоб, в разі необхідності, усиновлення могло бути здійснене без надання сім'ї дитини інформації, яка могла б призвести до ідентифікації усиновителя.

2. Мають бути запроваджені положення, які зобов'язуватимуть чи дозволятимуть проведення процедури усиновлення в закритому провадженні.

3. Усиновитель і усиновлюваний повинні мати змогу одержати документ, де вміщуються витяги з актів громадянського стану, і засвідчуються факт, дата і місце народження дитини, яку усиновлюють, але навмисне не згадується факт усиновлення та відомості про справжніх батьків дитини.

4. Акти громадянського стану повинні зберігатись або, по меншій мірі, їхній зміст повинен відтворюватись таким чином, щоб особи, які не мають на це законних підстав, не могли встановити факт усиновлення, або – якщо цей факт є відомим – не могли отримати відомості про справжніх батьків дитини.

Розділ IV

Прикінцеві положення

Стаття 21

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання державами-членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації або прийняттю. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Ця Конвенція набирає чинності через три місяці від дня здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти або третього документа про прийняття.

3. Стосовно держави, яка підписала і ратифікує чи прийме цю Конвенцію, Конвенція набирає чинності через три місяці від дня здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття.

Стаття 22

1. Після набрання цією Конвенцією чинності, Комітет міністрів Ради Європи може запропонувати будь-якій державі, яка не є членом Ради Європи, приєднатися до неї.

2. Таке приєднання здійснюється шляхом здачі Генеральному секретарю Ради Європи на зберігання документа про приєднання, який набирає чинності через три місяці від дня здачі його на зберігання.

Стаття 23

1. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання або здачі на зберігання ратифікаційної грамоти, документа про прийняття або про приєднання може визначити територію (території), до якої (яких) застосовуватиметься ця Конвенція.

2. Будь-яка Договірна Сторона може – під час здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, документа про прийняття або про приєднання, або в будь-який інший час після цього – своєю заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію (території), визначену (визначені) у заяві, і за міжнародні відносини

якої (яких) вона несе відповідальність, або від імені якої (яких) вона уповноважена приймати рішення.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до попереднього пункту, може стосовно будь-якої території, визначеної у цій заяві, бути відкликана згідно з процедурою, яку визначено у статті 27 цієї Конвенції.

Стаття 24

1. Будь-яка Договірна Сторона, законодавство якої передбачає більше, ніж одну форму прийняття, має право застосовувати положення пунктів 1, 2, 3 і 4 статті 10 та пунктів 2 і 3 статті 12 цієї Конвенції тільки до однієї з цих форм.

2. Договірна Сторона, яка використовує це право, повідомляє про це Генерального секретаря Ради Європи під час підписання або здачі на зберігання ратифікаційної грамоти, документа про прийняття чи приєднання, або коли вона робить заяву згідно з пунктом 2 статті 23 цієї Конвенції, і вказує також засоби здійснення такого права.

3. Така Договірна Сторона може припинити застосовувати це право; вона повідомляє про це Генерального секретаря Ради Європи.

Стаття 25

1. Будь-яка Договірна Сторона може зробити не більше двох застережень щодо положень розділу II Конвенції під час підписання або здачі на зберігання ратифікаційної грамоти, документа про прийняття чи приєднання або коли вона робитиме заяву згідно з пунктом 2 статті 23 цієї Конвенції.

Застереження загального характеру не дозволяються; кожне застереження має стосуватись тільки одного положення.

Застереження дійсне протягом п'яти років від часу набрання чинності цією Конвенцією для Сторони, якої це стосується. Воно може бути продовжене на наступні п'ять років після перепроводження до закінчення кожного періоду заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

2. Будь-яка Договірна Сторона може повністю або частково відкликати застереження, яке вона зробила згідно з викладеним вище пунктом, перепроводженням заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, яка набирає чинності від дня її одержання.

Стаття 26

Кожна Сторона повідомляє Генеральному секретарю Ради Європи персоналії та адреси представників органів влади, яким можна буде передавати запити, як це визначено в статті 14.

Стаття 27

1. Конвенція залишається чинною на необмежений строк.

2. Будь-яка Договірна Сторона може у тому, що її стосується, денонсувати цю Конвенцію, перепровадивши заяву на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

3. Денонсація набирає чинності через шість місяців з дня одержання повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 28

1. Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени Ради Європи та всі держави, що приєдналися до Конвенції, про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття чи приєднання;
- c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією згідно зі статтею 22;
- d) будь-яке повідомлення, одержане згідно з положеннями статті 1;

- e) будь-яке повідомлення, одержане згідно з положеннями статті 2;
- f) будь-яку заяву, одержану згідно з положеннями пунктів 2 і 3 статті 23;
- g) будь-яку інформацію, одержану згідно з положеннями пунктів 2 і 3 статті 23;
- h) будь-яке застереження, зроблене згідно з положеннями пункту 1 статті 25;
- i) поновлення терміну дії будь-якого застереження, запровадженого згідно з положеннями пункту 1 статті 25;
- j) відкликання будь-якого застереження, зробленого згідно з положеннями пункту 2 статті 25;
- k) будь-яке повідомлення, одержане згідно з положеннями статті 26;
- l) будь-яке повідомлення, одержане згідно з положеннями статті 27, і дата, від якої денонсація набуває чинності.

На посвідчення чого нижчепідписані належним чином на те уповноважені представники підписали цю Конвенцію.

Вчинено в Страсбурзі 24 дня квітня місяця 1967 року англійською та французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожній державі, що її підписала або приєдналась до неї.

Переклад здійснено Центром інформації та документації Ради Європи в Україні

Перекладачі: Іваненко Т. І.

Павличенко О.М.